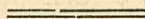

lenül választottuk azt meg.¹ Felvilágosítással szolgálhat e tekintetben a holdanként törzsszám és átlagátmérő ill. a mellmagassági körlapösszeg. Ha ezek a fatermési táblában feltüntetett adatokból lényeges és állandóan egyirányú eltérést mutatnak, úgy bizonyosak lehetünk abban, hogy a kérdéses fatermési tábla fatömegadatai nem alkalmazhatók a vonatkozó erdőrészletekre. Ebben az esetben feltétlen a famagasság alapján meghatározott termőhelyi osztályt kell elfogadnunk.

Lehet-e kísérleteznünk?

írta: vitéz Tury Elemér m. kir. s. erdőmérnök.

Ma, amikor az ország talán minden idők egyik legváltságosabb helyzetében vegetál és jóformán csak máról-holnapra él, amikor a katasztrófálisan alacsony terményárak dacára a népszéles rétegei munka és kenyér nélkül vannak, télvíz idején dideregnek, az állam az adókat csak alig-alig tudja behajtani s ennek folytán az államháztartás szekere örökös kátyukon táncol, felmerül a kérdés: átmenetileg nem elégedhetnénk-e meg az eddigi tudásunkkal és van-e szükség rá, hogy kísérletekre költsünk?

Szerény írással erre a kérdésre megeléve, röviden azt kell mondanom, hogy: kísérlete válogatja!

Ma e tekintetben a legfőbb faktor az, hogy a kísérletek folytatása gyarapítja-e pozitív, gyakorlatilag is hasznos értékekkel a tudásunkat, termel-e produktív munkát, teremt-e munkaalkalmakat vagy sem.

A kísérleteknek mindezen tényezőkkel rendelkező ágához tartoznak az erdészeti kísérletek is.

Beszámolóm keretében csak a püspökladányi m. kir. erdészeti szíkkísérleti telepnek, mint az erdészeti kísérletügy egyik

¹ A fatermési tábla helyes megválasztására vonatkozólag lásd Fekete Zoltán „Fatermési tábláink” című cikkét az Erdészeti Lapok 1916. évf.-nak 1. oldalát.

számottevő, de sajnos, még a szakközönség által sem eléggé ismert tényezőjének a létjogosultságával akarok bővebben foglalkozni. Mint a telepnek szerény helyi vezetője, hivatva érzem magam arra, hogy kísérletügyünknek ezt a nagyértékű gyöngyszemét megvédelmezzem az esetleges támadások ellen s ismeretetésemmel, okszerű érveimmal iparkodjam biztosítani necsak annak a további fennmaradását, de a lehető egészséges fejlesztését is.

Csonka Hazánk egész területének mintegy 2.5%-át teszik azok a szikes területek, amelyek alig hoznak valami hasznot.

A vasutak, vagy köves utak közvetlen közelében levő szikesek, meszezési vagy más eljárásokkal még megjavíthatók, de a területek zöme már oly messze esik a közforgalmi vonalaktól, hogy az oda szállítandó óriási anyagmennyiség, az ezzel járó horribilis munka és költség miatt, a szikes talajoknak ily módon való megjavítására, hasznossá tételére, gondolni sem lehet. Egyedül racionális dolog ezen területeket az erdő számára legalább részben meghódítani. Nem új dolog ez, régi megállapítások ezek. Már törvényünk is van rá, az 1923. évi XIX. törvény-cikk. Csakhogy a szikes talajok beerdősítése nem megy ám könnyen. Nagyon sok embernek beletörött már ebbe a bicskája. De lehet-e csodálkozni ezen? Gyakorlati tapasztalataink nem voltak e téren, hisz a boldog Nagymagyarország virágzó erdőszete nem ért rá az Alföld szikeseivel foglalkozni, a parancsoló szükség sem kényszerítette erre. Az egyre szaporodó népességnek azonban teret kell hódítanunk, hogy élni tudjon. Hátáraink szűkek s ha vissza is kapjuk elrabolt Végeinket, a rádió világában már nem nézhetjük és tűrhetjük tovább azokat a végtelen pusztákat, parlagon heverő nagy területeket, ahol a sívó szik, a szöcske és a száguldó szél az urak. Ezeket a földeket meg kell hódítanunk, be kell erdősítenünk. Sajnos, a gazdasági bajok miatt ennek még nincs itt az igazi ideje, de tudjuk, hogy el fog jönni az is. Ha holnap nem, hát holnapután már meg kell kezdenünk az Alföld nagy munkáját s ehhez alaposan fel kell készülnünk. Amikor 100.000 holdak munkájáról lesz szó, aminek a költségeit részben maga az állam viseli, részben a magánosokra hárítja át, — már nem lehet kísérletezni. Most

kell hát az időt kihasználnunk, hogy komoly tapasztalatokat gyűjtsünk, melyek alapján majd biztosra mehetünk.

A püspökladányi erdészeti szikkísérleti telep mindössze 8 éves multra tekinthet vissza. Ez az idő távolról sem elég ahhoz, hogy annak eredményeiből végleges konzekvenciákat vonhassunk le. A szikkasztás terén helyesen következtetni, ahhoz komoly tanácsokat adni már most is tudunk, de hogy ezek száz százalékgig beválnak-e, azt az idő fogja eldönteni. Még a mezőgazdaság sem látja egy-két évi eredményből az általános érvényű igazságokat. Hogy lehetne ezt az erdőnél ilyen hamar meglatni, ahol a termelési idő gyakran az átlagos emberi életkort is jóval meghaladja?

Ezelőtt 8 évvel, amikor az államerdészet megvetette itt a lábát, ez a terület fátlan, kopár, szikes birkalegelő és néhány 2—4 q kalászos termő szikes szántóföld volt. Ma már kies ligetek, nagy reményekre jogosító erdőrészek, gyönyörű, 6—10, néha 16 q kalászos termő szántóföldek gyönyörködtetik az alföldi nagy kopársághoz szokott szemeket. Már a rövid 8 év is elegendő volt ahhoz, hogy a sivó sziken viruló életet teremtsünk. Ez aránylag igen kevés pénzzel, de kitartó komoly munkával volt elérhető s csak ugyanazzal tartható meg a jövő számára. A talajviszonyokhoz képest, a mai eredmények is meglepően szépek — bárki meggyőződhetik erről —, de az igazi eredményeket csak 20—30, sőt talán több év múlva láthatjuk csak meg.

Eddig is sok kétes dolog tisztázódott már és sok — a szikre életre-halálra ajánlott — fafaj bizonyult haszontalannak.

Szükség van tehát a kísérletek folytatására, már csak a jövő eredményes munkáinak az érdekében is.

Sokakban talán a „kísérlet” szó vált ki bizonyos ellenszenvet, talán csak azért, mert felesleges, haszontalan próbálkozásra, vagy sok pénzt emésztő, tisztán tudományos értékű búvárkodásra gondolnak. Hát mi itt ilyesmivel nem foglalkozunk. Erre sem pénzünk, sem időnk nincsen. Tájékoztatásul nagy vonásokban ismertetni fogom a mi kísérleteinket, bár dr. Magyar Pál kir. erdőmérnök már nem egy esetben nagyon érdekes és értékes dolgotokat közölt róluk.

A helyi kezelőszemélyzet tudományos vizsgálatai csupán a talajminőség egyszerű megállapítására, talajnedvességi vizsgálatokra, részletes meteorológiai és fenológiai megfigyelésekre szorítkoznak. Az erdőtelepítési, ápolási, nevelési munkáink viszont kísérletekben annál gazdagabbak és változatosabbak. Ezek a kísérletek azonban olyanok, amelyek az itteni klíma mellett éppúgy jobbak is lehetnek a már tapasztalt jónál, mint kevésbé jók, de mindazáltal értéküket sohasem veszítik el, mert az így vagy amúgy telepített vagy kezelt erdő csak megmarad erdőnek, mint a munka és költség pozitív eredményének.

Mielőtt az erdősítésre kijelölt területekhez nyúlánk, megvizsgáljuk annak ősnövényzetét. Ebből már többé-kevésbé általános és tiszta képet nyerünk az illető terület talajának a minőségéről, szikességi fokáról. A beállítandó bárminemű kísérleti vagy rendes erdősítési munkát azután ehhez szabjuk.

A kísérleteknek a tárgya azután lehet:

1. *Talajelőkészítés*, ú. m. gyeptörés, tárcsázás, fogasolás, sekélyebb, vagy mélyebb szántás, síma vagy bakhátas kiképzés mezőgazdasági előhasználattal, vagy anélkül.

2. *Fafaj, fanemkiválasztás*, ahol kísérlet tárgya lehet a származás, vagy nevelés helye, módja, csemete kora stb.

3. *Az ültetés, dugványozás vagy magvetés ideje*: ősszel, tavasszal, vagy bizonyos időszakokban, vagy különös körülmények között.

4. *Az ültetés, dugványozás, vagy magvetés módja*: különböző méretű, mélységű ültetőgödrökben, csemete vagy dugvány elkészítési vagy elhelyezési móddal; az elvetendő mag osztályozásával, válogatásával stb.

5. *Fafajok elegyítése*: egyes vagy egyetlen ültetés, védőállomány alá helyezés, előtelepítés, alátelepítés stb.

6. *Sor-, tötávolság megválasztása*: különféle méretekben.

7. *Talajjavítási eljárások*: meszezéssel, digózással, trágyázással, salakkal, műtrágyákkal, vagy más szerekekkel.

8. *Állománynevelési kísérletek* különféle alakban.

9. *Erdőtalaaj ápolása* különféle mérvű kézi és ekekapálásokkal, gyomlálásokkal. Stb., stb.

Ezek a kísérleti módok a legjobb elgondolás szerint, az adott helyzetnek és a várható jó vagy jobb eredmények a vé-

lelmével állíttatnak be s csak alig, vagy egyáltalán nem kívánnak több költséget, mint amennyi költséggel az egyébként mostoha állapotban lévő területek rendes beerdősítése jár.

A kísérleti telepre fordított költség tehát nem ablakon kiszórt pénz, mert termelő munkát végzünk rajta, a gyakorlati és tudományos ismereteink bővülnek és ami még a mai helyzetben elsőrangú jelentőségű körülmény, nagy szociális érdekeket is szolgál az ezáltal teremtetett munkaalkalmak révén.

Ez utóbbiak igazolására bizonynyal nem lesz érdektelen, ha vázlatosan ismertetem az erdészeti szikkísérleti telepnek, egy pld. az 1931/32. gazdasági évi költségvetési hitelét és annak a felhasználását.

Az 1931/32. gazdasági évre engedélyezett összes pénz 12.512 pengő 40 fillér volt. Ebből adók és közterhek címén visszafizettünk az államnak 1295 pengő 29 fillért, amely összeg tehát a telep részére elveszett. Maradt tehát elkölthető pénzünk

11.217 pengő 11 fillér.

Ezen összeget a következőképen használtuk fel:

1. Leltári beszerzésre	56.— P
2. Gazdaságban szükséges anyagok, irodaszer- rek beszerzésére, szaklapok járatására	290.58 „
3. Épületek renoválása, kéményseprési díjak, fűtés, világítás, jégkár- és tűzbiztosítási díjak, gyógyszer, kisegítő munkás bérek stb.	1220.60 „
4. Gazdasági kovács-, bognár-, szígyártómun- kákra	887.58 „
5. Mezőgazdasági munkákra: ú. m. trágyabe- szerzés, trágyázás, vetés, acatolás, hordás, lucerna- kaszálás, forgatás, hordás, kazalozás, répavermelés, gabonaforgatás stb., stb	1170.20 „
6. 12·25 kat. hold terület beerdősítése, ezenki- vül külön 6 kat. hold erdő telepítésének megfelelő munkamennyiségű pótlásra	1416.08 „

7. 110 kat. hold erdősítés egész évi ápolása, ez évben szükséges kivételes nagy mértékben, ú. m. ekekapálás, kézikapálás, gyomlálás, hókárok rendbehozása, vízvezetőárkok, utak karbantartása, hernyózás stb. stb. 2677,61 „

8. Talajjavító anyagok: mészpor, digó föld beszerzése, illetve termelési és kiszórási költségek . . 527.94 „

9. 4 kat. hold csemetekert egész évi összes munkái 2540.33 „

10. Postaküldönc, irodaszolga, udvaros évi bére 303.40 „

11. Vadászati bér és lődíjak (ugyanennyi be is szállított) 100.62 „

12. Év végén visszaküldött maradvány . . . 126.17 „

Összesen: 11.217.11 P

Mindezen munkákat — az iparosok munkáin kívül — összesen 4750 napszámmal és 600 P értékű szakmáymunkával végeztük el.

Nézzük csak meg, hogy szociális szempontból mit jelent ez a munkaalkalom és kereseti lehetőség.

A 15.000 lelket számláló Püspökladány község határának $\frac{3}{4}$ része nagybirtok. A nép nagyon kicsiny %-ának van csak saját földesckéje, a többi, bérlő, iparos, de legnagyobbbrészt napszámosember. A nép itt sohasem élt gond nélkül, elképzelhető tehát, hogy a mai viszonyok között hogyan él.

A mezőgazdaság rettenetes válsággal küzd. A nagy és kis bérlők, akik azelőtt munkával látták el a népet, most alig, vagy egyáltalán nem tudnak napszámost foglalkoztatni. Csak néhány évvel ezelőtt, május—július hónapokban, keresve sem igen kapott rendes napszámost a telep; ma, ha a legnagyobb munkaidőben 10 napszámost hívunk, akkor 100 ember jelentkezik s egy-egy napi munkáért, keresetért mindent elkövetnek, csak hogy megkaphassák. Jellemző a mai helyzetre, hogy protekciós levelekkel, ajánlásokkal keres fel nagyon gyakran a község vezetősége, orvosok, egyesületek, intézmények, magánosok, hogy ha tehetem, ezt vagy amazt az éhező rászoruló embert legalább egy-két napi keresethez juttassam.

A kísérleti telep szomszédságában lévő, ú. n. Petri-telep, amely Püspökladány községnek egyik nem régi, de igen takaros kis „külvárosa” kb. 500 családot számlál. Ezeknek 80—90%-a tisztán alkalmi napszámmunkából él. Egészen megbízható adatokból tudom, hogy ezen családok fenntartói közül az átlagmunkás-ember évenként csak 65—75 napot tölt keresetet jelentő munkában. Aratási vagy cséplési munka is körülbelül csak a felének jut. Ennek alapján pontosan kimutatható, hogy hány család él a telepből, az ott végzett munkája után, egész éven át.

Az 1931/32. gazd. évben kifizettünk 4750 napszámot és 600 pengő értékű szakmáymunkát. Utóbbi az akkori nyári átlag 2 pengő napszámber mellett, újabb 300 munkanapot jelent. Ezzel volt tehát 5050 munkanapszám. Ezt elosztva a munkában töltött átlagos évi 70 nappal, egész évi keresetét jelenti 72 családnak, a telep nyújtotta aratási és részesmunkából él . . . 6 „
konvenciók kocsis volt 3 „
a nyújtott ipari munkából lényeges keresethez
jutott 3 iparos
postaküldőnc, irodaszolga, udvaros 1
végül mindenek kívül az erdőtiszt és áltiszt magán-
cselédje 1—1 ember 2

Ily számítás mellett tehát összesen 87 családnak nyújt a telep egész éven át szinte kizárólagos megélhetést.

A valóság azonban az, hogy ez csak egy eszményi számadat, amit sokszorosan meghalad, megkétszerez azoknak a családoknak a száma, akiket a telep a nyújtott munkaalkalom révén, sokszor talán az éhenhalástól ment át.

A telepen végzett munkák nagy %-a ugyanis oly időben végeztetik, amikor másutt — még jobb viszonyok között sincs már semmi munka s ilyenkor már a családok százai vannak tétlenségre és a legnagyobb nélkülözésekre kárhoztatva. Valóban sok esetben az itt megkeresett 2—3 pengőből tud csak valaki a gyermekágyas feleségének, vagy didergő beteg gyermekének egy-egy tányér meleg levest adni. Így az eszményi 87 eltartott családból 150—200 család lesz, akit legalább átmenetileg és időnként a legkétségbeejtőbb helyzeten segítünk keresztül.

A telepen végzendő munkálatok átlagos évi 10.000 P költségét innen elvonni nem célirányos, mert akkor ezt az összeget bizonytalansággal, vagy ínségmunka alakjában kellene ennek a népnek juttatni.

Akárhogya, akármit, de az állam nem hagyhatja éhen veszni a polgárait. Ez a kérdés bármily formában megoldást kíván, mert ha az államhatalom meg nem oldja, magától is meg fog oldódni. Attól pedig Isten óvja meg ezt a szerencsétlen Hazát!

Melyik helyesebb hát, kis jelentőségű, talán értéktelen ínségmunkára költeni a pénzt, vagy folytatni legalább csak az eddigi mértékben is a nagyjelentőségű kísérleti erdőültetési munkákat?

Utóbbinak jóformán az utolsó pengőjét is a legjobban rászorulóknak keresik meg s a végzett produktív, termelő munkával növeljük az állami javakat s egyben állandóan gyűjtjük és közkinccsé tesszük nemcsak a jelen, de a boldogabb jövő számára is a nagyjelentőségű gyakorlati és tudományos tapasztalatainkat, konzekvenciáinkat.

Ilyirányú kísérleteket tehát — még a mai helyzetben is — nemcsak hogy lehet, de kell is folytatnunk, sőt módfelett kívánatos volna annak a legmesszebbmenő fejlesztése is!

